

Астана қаласы әкімдігінің №87 «Қадыр» балабақшасы МКҚК

«Үйде балаларына қазақ тілін үйрететін ата-аналарға ережелер»

Дайындаған: қазақ тілі педагогі Г.Нуртаева

Астана, 2024 жыл

Тіл - біз мәдениет деп атайтын құндылықтың мәңгілік құрамдас бөлігі. Бүгінгі бүлдіршіндер- ертеңгі еліміздің болашағы. Сондықтан да ана тіліне тал бесіктен бастап сусындап өсуге тиіс. Бүгінгі таңда орыс тілді балалар Солтүстік өңірде өте көп. Өйткені, ата-анасы орыс тілінде сөйлейді. Қазақстан - дербес, тәуелсіз мемлекет. Мемлекеттік тілі – қазақ тілі болғандықтан өзге ұлт өкілдері де, осы елге деген құрметі ретінде қазақ тілінде сөйлеуі тиіс. Осы жолда «Тілге бойлау» пилоттық жобасы жұмыс жасап келеді. Алайда, қазақ тілінің еркендеуі үшін талай жобалар жасалуға тиіс. Біздің ана тіліміз бар және елді өркениетті қоғамға жылжыту үшін әлі де көп жұмыс істеу керек. Мемлекеттік тіліміз болып табылатын - қазақ тілі, Отанымыздан бастау алатын Ту, Елтаңба, Әнұран сияқты рәміздеріміз Тәуелсіз ел екеніміздің басты нышаны. Мектеп жасына дейінгі кезден бастап қазақ тілін үйрену уақыт талабы болып табылады. Бірақ тіл тек қарым-қатынас құралы ғана емес. Тілді зерттеу халықтың дәстүрлерін, салт-дәстүрлерін, ауызша шығармашылығын қамтиды. Мектеп жасына дейінгі балалардың тілдік дамуының маңызды шарты ата-аналармен тығыз байланыс. Өйткені, отбасы-қоғамның бірлігі, ұлттық дәстүрлерді сақтаушы. Тек бірінші кезекте отбасылық тәрбие арқылы алынған мәдениет адамның рухани толық азамат болып өсуіне жағдай жасайды. Балабақша мен отбасының өзара іс-қимышы-мектеп жасына дейінгі балалардың қазақ тілін меңгеру белсенділігін толыққанды дамытудың қажетті шарты, өйткені оң жақсы нәтижелер педагогтар мен ата-аналар келісін өрекет ететін жерде байқалады. Балаңызға қазақ тілін үйрету үшін сіздің жеке уақытыңыз және балаңызға деген сүйіспеншілігіңіз қажет. Егер отбасында ешкім қазақ тілін білмесе, оқытуды 3 жастан бастаған дұрыс. Балабақшаларда ерте оқыту бұғыннан жаңалық емес. Егер бала балабақшаға бармай, үйде анасымен бірге отырса, не істеуге болады? Тәрбиешіні табу мүмкін емес, олардың кеншілігі тек 6 жастан асқан балалармен жұмыс жасайды. Бала тілін анадан артық ешкім таба алмайды. Ата-ана қазақ тілінде сөйлей алатын болса, нұр үстіне нұр. Егерде ана орыс тілді болса, онда өзі де аламен бірге онлайн курс арқылы үйде отырып -ақ бірге үйренуіне болады. Оқу барысында сабақтың ұзақтығын балалардың өздері белгіледі (5 минуттан 15 минутқа дейін). Балалар үшін қазақ тілін үйрену қызықты, қызықты ойынға айналуы өте маңызды, сонда ғана нәтижеге қол жеткізесіз. Бұл, айтпақшы, оқу процесін қол жетімсіз дәрежеге көтеру үшін ерекше қиынық. Мұны қалай жасауға болады? Сабақтардың бірінде іс арасында дауыстап ойлануға болады: "менің балаларыма қазақ тілін үйретуге ерте емес пе, өйткені бұл өте маңызды, байсалды және қызықты іс, әдетте егде жастағы балалар сабаққа барады ма? Олар мүмкін бе?" Бірақ таяқшаны

майыстырмаңыз, әйтпесе кез-келген аншылықты сабаққа қайтарыңыз. Сабақ кішкентай мереке болсын. Баламен бірге жануарлар, өсімдіктер, заттар туралы әңгімелер ойлап табуға болады. Мысалы, батыл және еңбеккор құмырсқа туралы ертегі жазыңыз, оны тек қазақша-құмыра деп атаңыз. Уақыт өте келе әңгімелерде басқа сөздер пайда болады: орман — орман, тиін - тиін және т.б. екінші кезеңде сын есімдер мен етістіктерді енгізуге болады. Осылайша, бірте-бірте бала жаңа сөздерді біліп қана қоймай, сөз тіркестері мен сөйлемдерді құруды үйренеді. Қазіргі әлемде ата-аналар баланың интеллектуалды дамуына құмар, эмоционалдылықты мүлдем ұмытады. Бұл тіл үйренуге де қатысты. Мұғалімнің (анасы, әкесі, күтушісі) балаға ақпаратты қаншалықты эмоционалды түрде ұсына алатындығы маңызды. Мысалы, егер ата-аналар баламен ойнауға құмар болса және оған басқа тілдегі сөздерді қосса, бала оларды әлдеқайда жеңіл және тезірек үйренеді. "Эмоционалды ойын тілді тыныш, біртіндеп және жұмсақ меңгеруге көмектеседі. Бірақ егер ата — ана тек балаға арналған интеллектуалды базаға құмар болса, онда ол үшін мұндай ілім жаракат болып табылады. Нәрсесте тек "қажет-қажет" дегенді естігенде, сіз тілді өзіңіз қалағандай игере алмайсыз", - дейді мамандар. Өмір өз бағытын белгілейді: аналар мен әкелер баланы екінші тілде үйренуге тырысады. Таңдау әрқашан ата-аналарға байланысты. Ең бастысы-сіздің жеке амбицияларыңыз бірінші орынға шықпасын, баланың мүдделері мен тілектерін екінші орынға қалдырыңыз.

Баланы қызықтыра отырып үйретуге болады. Өзіңіз білетін, не үйренген сөздеріңізді күнделікті бала қолданатын ойыншықтар атауы, киім кигенде, серуенде кез-келген ортада жүргенде жаңа сөздерді бірге атап, үйрете жүрсеңіз бала тез қабылдап алады да, қайталайды.

Бірінші түсіну керек, сіз балаларды тіл үйренуге мәжбүрлей алмайсыз. Сіз басқаша әрекет етуіңіз керек - оларды ойын-сауық үшін де, ойын үшін де пайдалана отырып, оларды қазақ тілімен қоршаныз. Балаларға қазақ тілін үйретуге көмектесетін әдістердің ішінде мыналарды атап өтеміз:

1. Күнделікті өмірге негізделген жаңа сөздерді меңгерту

Тек балаларыңызбен оны қоршап тұрған нәрсені, оған не қажет және нені қалайтынын қазақша қалай айту керектігін үйреніңіз: шай, кәмпит, ұйқы, киім, есік, велосипед, түстер т.б.

2. Күнделікті қарым-қатынас

Балаңызбен қазақша сөйлесуге тырысыңыз. Бұл әдіс ересектер үшін де қосымша тәжірибеге айналады.

3. Қазақ тілінде ертегілерді оқу

Бұл халық ауыз әдебиеті де, әлем халықтарының ертегілері де, тіпті қазіргі авторлардың да болуы мүмкін. Тек оларды қазақ тіліне аударылған іздеңіз.

4. Театрлық қойылым

Мысалы, қазақ тілінде рөлдері бар ертегіні орындау орынды болар еді. Бала ойынға ықыласпен тартылуы үшін оның сүйікті жұмысын таңдаған жөн.

5. Қазақ тіліндегі балалар әндерін тыңдау

Қараңызшы, көп ұзамай бала ән айта бастайды және тілді үйрену процесі мүмкіндігінше табиғи және байқалмайтын болады.

6. Қазақ тіліндегі ұйқастарға балақайларды үйретіңіз

Бұл өте кішкентай балаларға арналған саусақ ойындары болуы мүмкін. Оның үстіне, алдымен осы рифмаларды оқып үйрену керек, бірте-бірте қайталау арқылы бала оларды да үйренеді.

7. Қазақ тілінде бесік жырын айту

Бұл да сіз үшін қосымша жаттығу болмақ, сонымен бірге баланың жастайынан қазақ тіліне қанық болып, оны құлағымен қабылдауға тез үйренуіне ықпал етеді.